

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

17. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підруч. / Пер. з рос. – Х.: Консум, 2001. – 656 с.
18. Скорилкин Н.М. Добровольный отказ от преступления и его место в системе обстоятельств, освобождающих от уголовной ответственности. – Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 1998. – 165 с.
19. Спасенников И.Г. Уголовно-правовое значение добровольного отказа для предупреждения и пресечения преступлений: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – М., 1999. – 183 с.
20. Сулаквелидзе Д.Д. Добровольный отказ от совершения преступления: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. – Тбилиси, 1993. – 24 с.
21. Тадевосян Л.З. Неоконченные преступления: Монография. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2008. – 207 с.
22. Тер-Акопов А.А. Добровольный отказ от совершения преступления. – М.: Юрид. лит., 1982. – 96 с.

ОБЪЕКТИВНЫЕ ПРИЗНАКИ ДОБРОВОЛЬНОГО ОТКАЗА ПРИ НЕОКОНЧЕННОМ ПРЕСТУПЛЕНИИ

Гродецкий Ю.В.

Работа посвящена исследованию объективных признаков добровольного отказа при неоконченном преступлении. На основании критического анализа разных точек зрения найдена оптимальная модель формулировки его объективного признака. Сформулированы предложения по усовершенствованию ч. 1 ст. 17 УК Украины.

Ключевые слова: добровольный отказ, объективный признак.

OBJECTIVE SIGNS OF VOLUNTARY RENUNCIATION AT AN UNFINISHED CRIME

Grodetskyi Iu.V.

Research is devoted to research of objective signs of voluntary renunciation at an unfinished crime. On the basis of walkthrough of different points of view the optimum model of formulation of his objective sign is found. Formulated suggestion on the improvement of part 1 art.17 CC of Ukraine.

Key words: voluntary renunciation, objective sign.

Надійшла до редакції 13.01.2011 р.

УДК 343.01

Ю. А. Пономаренко, канд. юрид. наук, доцент
Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого», м. Харків

РОЗУМІННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В РОБОТАХ КРИМІНАЛІСТІВ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

Вивчення теоретичних проблем пеналізації злочинів традиційно здійснюється в рамках учення про кримінально-правову політику й пов'язується з нею. Застережемо, що у рамках цієї

статті ми не порушуємо проблему обсягу поняття «кримінально-правова політика» й адекватності вживаної термінології щодо її позначення. Саме тому категорії «кримінально-правова

політика» і «кримінальна політика» вживаються як рівнозначні. Визначаючи ж співвідношення кримінально-правової політики й пеналізації злочинів, дослідники сходяться на думці, що остання охоплюється першою. У різних публікаціях пеналізація злочинів називається основним [Див.: 12, с. 58,59; 13, с. 59] або спеціальним напрямком кримінально-правової політики [Див.: 9, с. 96; 20, с. 35], її методом [Див.: 10, с. 308; 25, с. 96], складником її предмета [Див.: 22, с. 17], елементом її змісту [Див.: 1, с. 3; 8, с. 77] тощо. Це дає достатні підстави для висновку, що з'ясування властивостей пеналізації злочинів значною мірою залежить від розуміння самої кримінально-правової політики. Що ж стосується поглибленого вивчення останньої, то воно мало місце в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних криміналістів. Тільки в Україні вченню про кримінально-правову політику присвятили свої публікації Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, О. М. Джужа, В. С. Зеленецький, О. М. Костенко, О. М. Литвак, М. І. Мельник, А. А. Митрофанов, М. І. Панов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, П. Л. Фріс та інші вчені. У цих роботах досліджуються в тому числі й питання історії розвитку *кримінально-правової політики*, однак аспект еволюції *вчення про неї* в Україні

з часів М. П. Чубинського практично залишився поза увагою правників.

Разом із тим вважаємо, що слід погодитися з О. В. Харитоновою в тому, що «розвиток кримінально-правової науки неможливий без ґрунтовного вивчення її історії, всебічного осмислення здобутків і прорахунків учених минулого» [23, с. 9]. Дійсно, звернення до історії науки дозволяє, з одного боку, прослідкувати тенденції її розвитку й накреслити перспективи, а другого – дає можливість визначити ті положення, які вже були висунуті й доведені або обґрунтовано спростовані попередниками. Це, у свою чергу, збереже зусилля сучасних науковців щодо критики давно відсторонених, непотрібних ідей, убезпечить від зайвих у науці, так би мовити, «винаходів велосипеда». З огляду на викладене мета даної статті полягає у висвітленні стану наукових досліджень поняття «кримінально-правова (кримінальна) політика» в науковій літературі XIX – початку XX століть.

Окремі вчені з посиланням на М. П. Чубинського стверджують, що, власне, категорія «кримінальна політика» вперше була вжита в 1804 р. в роботах німецького криміналіста А. Фейєрбаха [11, с. 3]. Між тим, сам М. П. Чубинський стверджував, що наукою не встановлено, хто

першим почав оперувати поняття «кримінальна політика». Уже в 1804 р. Фейєрбах говорить про кримінальну політику як про поняття існуюче; вперше в правовій літературі він визначає співвідношення між кримінальною політикою і кримінальним правом [24, с. 55].

У будь-якому разі дослідження проблем кримінально-політичного характеру розпочалося задовго до того, як відповідну правову категорію почали вживати в юридичній літературі. М. П. Чубинський наводить огляд кримінально-політичних вчень, аналізує їх з часів Давньої Греції (Солон, Піфагор, Протагор, Сократ, Платон, Аристотель та ін.) та Давнього Риму (Ульпіан, Марціан, Павло, Цицерон, Сенека, Геллій та ін.), через Середні віки (каноністи – Фома Аквінський, Лактанцій, св. Афанасій, св. Іоанн Златоуст та інші, а також юристи-постгломатори) й так звану перехідну епоху – з кінця XV – до початку XVIII століть (гуманісти й представники Реформації) й аж до XIX ст. [24, с. 79-425].

Ми не ставимо собі за мету переповідати ґрунтовно викладену М. П. Чубинським еволюцію кримінально-політичних вчень до XIX ст. Відзначимо лише, що тільки в XIX ст. поняття «кримінально-правова політика» почало викристалізуватися

з окремих філософських вчень і перейшло в лона правової науки. При цьому вивчення тогочасних кримінально-правових джерел дає підстави для висновку, що в них у цілому було сформовано розуміння цього поняття, підтримуване більшістю європейських правознавців. Воно полягало в розгляді кримінально-правової політики як самостійної галузі науки або частини іншої галузі (кримінального права, кримінальної соціології, кримінології тощо), завданням якої є не догматичний аналіз чинного законодавства, а опрацювання напрямків його розвитку *de lege ferenda*.

Зокрема, серед німецьких криміналістів таке розуміння кримінальної політики зустрічаємо в самого А. Фейєрбаха, який, за свідченням П. М. Чубинського, не дав точного її визначення, але з його міркувань випливало, що під цим поняттям він мав на увазі «ту галузь науки, яка повинна дати кримінальному законодавцеві вказівки для кращої організації справи правосуддя» [24, с. 56]. Інший німецький криміналіст XIX ст. Е. Генке (автор «Курсу кримінального права та кримінальної політики»), тлумачив кримінальну політику як галузь кримінального правознавства, яка прагне «за особливостями історичного моменту й місцевими умовами

здійснити ідеал права» [Цит. за: 21, с. 462]. Як бачимо, для А. Фейєрбаха й Е. Генке кримінально-правова політика – це *самостійна* галузь науки, яка за своїм предметом є близькою до кримінального права, проте не співпадає з ним. Деякі інші німецькі криміналісти, теж розмежовуючи науки кримінально-правової політики і кримінального права, знаходили при цьому місце першої в *межах інших юридичних наук*. Наприклад, на думку Ю. Варга, кримінальна політика разом з кримінальною антропологією складає зміст кримінології й «переймається вирішенням питання про карані й некарані діяння, вивчає особливі умови, що сприяють розвитку злочинів, приміром вплив бідності» [Цит. за: 4, с. 210].

Значно ширше розуміння розглядуваного поняття зустрічаємо у Ф. фон Ліста, який не тільки стверджував, що «кримінальна політика як самостійна галузь науки кримінального права може бути протиставлена кримінальному праву у вузькому сенсі», а й трактував її у широкому значенні як «систематичну сукупність підстав, що спираються на наукове дослідження злочину і впливу, який чинить покарання, – підстав, узгоджуючись з якими держава за допомогою покарання і споріднених з ним інститутів повинна боротися

зі злочинном» [9, с. 7]. Отже, для цього науковця кримінально-правова політика – це не тільки самостійна галузь науки (вузьке тлумачення), а й заснована на результатах наукових досліджень певна ідея, якій має підкорятися діяльність держави з метою протидії злочинності.

У російській кримінально-правовій літературі, очевидно, перше звернення до проблем кримінальної політики здійснив у 1820 р. професор Казанського університету Г. І. Солнцев. Самого формулювання її поняття фахівець не навів, але відніс разом з логікою, психологією й загальним кримінальним правом до «наук філософічних», необхідних і корисних для пізнання російського кримінального права [18, с. 6, 7]. За твердженням Г. С. Фельдштейна, Г. І. Солнцев, знаходячись під впливом ідей А. Фейєрбаха, трактував кримінальну політику «як дисципліну, що намічає принципи *de lege ferenda* ... для безпомилкового застосування кримінальних законів» [21, с. 313].

У цілому ж погляд на кримінально-правову політику саме як на науку отримав широку підтримку серед російських криміналістів. Дискусії в основному велися стосовно питань, чи становить вона собою самостійну галузь, чи входить складником до іншої галузі, а якщо так – то до якої.

Так, С. К. Гогель вважав, що кримінально-правова політика – це наука, яка вивчає застосовувані вже нині заходи боротьби зі злочинністю – як репресивні, так і превентивні. У такому розумінні він вбачав її близькою до кримінальної соціології (тобто кримінології) і з цього приводу зазначав: «Оцінювати заходи боротьби зі злочинністю кримінальна політика може лише з точки зору їх відповідності й доцільності для боротьби з тим злом і його причинами, які висвітлює кримінальна соціологія. Таким чином, кримінальна політика, будучи або нерозривним цілим з кримінальною соціологією, або прикладною наукою до основної позитивної науки – кримінальної соціології, становить собою вчення про вже існуючі заходи боротьби зі злочинністю» [5, с. 4, 5].

Виключно як науку, що входить до складу кримінальної соціології, пояснював кримінальну політику й В. В. Єсипов [6, с. 48]. М. С. Таганцев з посиланням на інтерпретацію цієї категорії, запропоновану Ф. фон Лістом, підкреслював її важливість для «побудови системи заходів попередження злочину й боротьби з ним» і не вбачав підстав для охоплення цієї, на його думку, соціологічної науки наукою кримінального права [19, с. 26, 638].

Натомість А. Ант. Піонтковський знаходив місце кримінально-правовій політиці поруч не

тільки з кримінальним правом, але й з кримінологією. Він ділив науку кримінального права (в широкому значенні) на кримінологію, кримінальну політику і кримінальну догматику. При цьому під кримінальною політикою розумів галузь науки кримінального права, яка має своїм предметом вивчення засобів боротьби зі злочинністю, а завданням – доцільну побудову останніх [16, с. 10]. В оригінальній класифікації юридичних наук, розробленій П. Є. Михайловим на підставі теоретичного вчення Л. І. Петражицького, стосовно кожної окремої галузі права було виділено 5 самостійних типів наук. Для кримінального права це зокрема: (а) теорія кримінального права, (б) історія кримінального права, (в) описове кримінальне законодавство, (г) догматика кримінального права, (д) політика кримінального права [14, с. 45, 46].

У той же час не всі російські криміналісти досліджуваного періоду визнавали за кримінально-правовою політикою властивості галузі чи підгалузі науки. Наприклад, С. В. Познишев, погоджуючись із тим, що низка практичних питань про якнайкращу форму досягнення ідеалу кримінального правосуддя у того чи іншого народу у зв'язку з критикою чинного права може бути предметом окремого викладання, водночас доходив висновку, що вони не

можуть утворювати ні особливої науки, ні особливої її галузі. Через це він не вважав за можливе вирізняти кримінальну політику як особливу наукову дисципліну [17, с. 9]. Подібну думку щодо цього поняття висловлював і Е. Я. Немировський [15, с. 13]. Вочевидь, ґрунтуючись на таких само вихідних засадах, і П. Д. Калмиков стверджував, що кримінально-правова політика становить собою не галузь науки, а «мистецтво кримінального законодавства, тобто мистецтво покращувати існуючі кримінальні закони і складати нові» і «мистецтво керувати судовою кримінальною частиною» [Цит. за: 21, с. 481].

Серед українських науковців, вочевидь, першим сформулював власне розуміння кримінальної політики професор Харківського університету Г. С. Гордієнко. Знаходячись під значним впливом робіт Е. Генке і К. Міттермайера, він відповідним чином формулював і це поняття. Трактуючи кримінальну політику як дисципліну, що дає директиви для кримінального законодавства, вчений повторював услід за К. Міттермайєром, що «погляд на кримінальне право управляється завжди кримінальною політикою» [Цит. за: 21, с. 465]. Подібні судження висловлював також інший харківський професор – Л. Є. Вла-

димиров, на думку якого «кримінальна політика є дослідною частиною науки кримінального права. Вона переймається кримінальним законодавством з точки зору його вдосконалення, причому вона вже не обмежується лише пізнанням, а переймається створенням нових засад» [3, с. 11].

Найбільш завершене й дещо ширше, ніж в інших правників, мав розуміння кримінальної політики М. П. Чубинський, з точки зору якого вона є гілкою науки кримінального права, покликана виробляти вказівки для найкращої постановки в даній державі справи кримінального правосуддя шляхом як соціальних реформ, так і створення кращого кримінального законодавства. Тому вона розпадається на політику превентивну і репресивну і має головним, але не єдиним завданням боротьбу зі злочинністю [24, с. 78]. У його уявленні кримінальна політика є однією з 3-х частин науки кримінального права поряд з кримінальною догматикою (кримінальним правом у вузькому значенні) і кримінальною етіологією (тобто кримінологією) [24, с. 49, 50].

Інакше тлумачив розглядуване поняття провідний український криміналіст того часу О.Ф. Кістяківського, який, за твердженням Л.С. Білогриць-Котляревського, у сфері кримінальної

політики не мав суперників у науці [Цит. за: 23, с. 209]. На відміну від переважної більшості своїх сучасників, фахівець трактував кримінальну політику не як галузь науки, а як напрямок діяльності держави з протидії злочинності [7, с. 129, 612-614, 744].

Таким чином, у XIX – на початку XX століттях кримінально-правова політика переважною більшістю як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників розглядалася як певна галузь науки (самостійна або в межах іншої), предметом дослідження якої є розроблення найбільш ефективних заходів з протидії злочинності. Тільки деякі криміналісти (в Німеччині – Ф. фон Ліст; у Росії – П. Д. Калмиков, Е. Я. Немировський, С. В. Познишев; в Україні – О. Ф. Кістяківський) давали їй більшою чи меншою мірою відмітне визначення і вбачали в кримінально-правовій політиці також діяльність держави з протидії злочинності чи певну ідею, якій така діяльність має підкорюватись. Панування в науковому середовищі розуміння кримінально-правової політики саме як науки, покликаної виробляти стратегію й тактику протидії державою злочинності із застосуванням засобів кримінального права, логічно зумовлювало наукову обґрунтованість не тільки кримінального законодавства, а й практики його застосування.

Погляди на сутність кримінально-правової політики кардинально змінилися у радянських і пострадянських криміналістів, починаючи з другої половини XX ст. У їх публікаціях вона практично вже не досліджується в аспекті галузі науки, а вивчається виключно як практична діяльність держави з протидії злочинності [Див.: 11, с. 25, 26; 13, с. 24-26] або як певна генеральна ідея, якій така діяльність повинна підкорятись [8, с. 75; 22, с. 12, 13]. І тільки інколи з'являються судження про можливість погляду на кримінально-правову політику ще і як на самостійну галузь науки [2, с. 32]. Думається, що перенесення акцентів щодо кримінально-правової політики на практичну діяльність держави з протидії злочинності стало однією з причин того, що наука кримінальної політики з провідника законодавця перетворилася на простого тлумача й коментатора політичних рішень і їх практичного втілення в законодавство й правозастосування. Можна спостерігати, як кримінальне законодавство іноді змінюється не на науково обґрунтованих підвалинах, а під впливом політичних переконань та установок.

Викладене, з нашого погляду, дає підстави для висновку про потребу переосмислення в сучасний період розуміння сутності кримінально-право-

вої політики. Вочевидь, не повинно йтися про якусь односторонню її інтерпретацію – як виключно галузі юридичної науки чи як діяльності держави з протидії злочинності. Напевне, що й у цьому разі як і в багатьох інших дискусійних питаннях істина має бути консенсуальною. А тому кримінально-правову політику, на наше переконання, слід трактувати як багатозначне явище. Перш за все, як писала більшість науковців XIX – початку XX століть, кримінально-правова політика дійсно є певною теорією (галуззю науки), на базі якої повинна здійснюватися діяльність держави з протидії злочинності. Окрім того, немає підстав і для заперечення того, що кримінально-правову політику можна розглядати і як саму вказану діяльність. Нарешті, можна йменувати нею й окрему навчальну дисципліну, що викладається в деяких ВНЗ [13, с. 18, 19]. Проте

цілком очевидно, що провідним належить визнавати трактування кримінально-правової політики саме як певної галузі наукових досліджень, бо саме на базі них здійснюються і практична діяльність з протидії злочинності, і, тим паче, викладання студентам відповідної дисципліни.

Таким чином, вивчення історії наукових досліджень поняття «кримінально-правова політика» XIX – початку XX століть дає підстави для повернення до сучасних наукових розробок ідей щодо її розуміння як окремої галузі науки. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність уточнення її предмета, методу й завдань, а також співвідношення з наукою кримінального права та іншими юридичними науками кримінального циклу. Вирішення вказаних проблем є предметом подальших наукових досліджень автора.

Список літератури: 1. Антонов И. М. Пенализация преступлений, причиняющих вред здоровью: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Владивосток: ДГУ, 2004. – 30 с. 2. Босхолов С. С. Основы уголовной политики: Конституционный, криминологический, уголовно-правовой и информационный аспекты. – М.: ЮрИнфоР, 1999. – 293 с. 3. Владимиров Л. Е. Учебник русского уголовного права: Общ. ч. – Харьков: Изд. тип. Каплана и Бирюкова, 1889. – 253 с. 4. Гогель С. К. Вопросы уголовного права, процесса и тюремовъдения: Собр. изслъдованій. – СПб.: Тип. тов-ва «Обществ. польза», 1906. – 646 с. 5. Гогель С. К. Курс уголовной политики в связи с уголовной социологией / Сост. и вступ. ст. В. С. Овчинского, А. В. Фёдорова. – М.: ИНФРА-М, 2010. – VI, 386 с. 6. Есилъвъ В. В. Очеркъ русскаго уголовного права: Ч. Общ.: Преступление и преступники. Наказание и наказуемые. – Изд. 3-е, пересмотр. и допол. согл. уголов. уложению 1903 г. и послъд. узаконъніямъ. – М.: Изд. книж. маг. «Правовъдение», 1904. – 550 с. 7. Кистяковскій А. Ѳ. Элементарный учебникъ общаго уголовного права с подробнымъ изложениемъ началъ русскаго уголовного законодательства: Третье изд., печат. безъ переменъ со второго. – К.: Изд. Ф.А. Югансона, 1891. – 850 с. 8. Полный курс уголовного права: В 5-ти т.: Т. I: Преступление и наказание / Ю. В. Голик, А. С. Горелик, А. И. Долгова и др.; под ред. А. И. Коробеева. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2008. – 1133 с. 9. Лист Ф. Задачи уголовной политики. Преступление как социально-патологическое явление

ние / Сост. и предисл. В. С. Овчинского. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 110 с. **10.** *Лопашенко Н. А.* Основы уголовно-правового воздействия: уголовное право, уголовный закон, уголовно-правовая политика. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. – 339 с. **11.** *Лопашенко Н. А.* Уголовная политика. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 608 с. **12.** *Максимов С. В.* Мониторинг уголовной политики: глоссарий и инструментарий. – М.: Ин-т «ЮрИнфоР-МГУ», 2009. – 72 с. **13.** *Митрофанов А. А.* Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. – О.: Вид-во Одес. юрид. ін-ту НУВС, 2004. – 132 с. **14.** *Михайловъ П. Е.* Объ основныхъ видахъ наукъ о правѣ // Новыя идеи въ правовѣдѣніи: Неперіод. издание, выходящее подъ ред. проф. *Л. І. Петражицкаго*. Сб. второй: Философія права и нравственности. – СПб.: Образование, 1914. – С. 1-46. **15.** *Немировскій Э. Я.* Основныя начала уголовного права. – Одесса: Тип. «Техникъ», 1917. – 644 с. **16.** *Піонтковскій А. А.* Наука уголовного права, ея предметъ, задачи, содержание и значеніе. – Ярославль: Типо-Литогр. Э. Г. Фалькъ, 1895. – 24 с. **17.** *Познышевъ С. В.* Основныя начала науки уголовного права: Общ. ч. уголов. права / Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Изд. А. А. Карцева, 1912. – 653 с. **18.** Российское уголовное право, изложенное ... Гавриилом Солнцевымъ. Казань, 1820 / Подъ ред. и съ вступ. ст. о *Г. И. Солнцева Г. С. Фельдштейна*. – Ярославль: Б. и., 1907. – 213 с. **19.** *Таганцев Н. С.* Русское уголовное право. Т. 1. – Тула: Автограф, 2001. – 800 с. 20. Уголовное право: Общ. ч.: Учеб. / *Л. Д. Гаухман, М. П. Журавлёв, И. Д. Козочкин* и др.; под ред. *Л. Д. Гаухмана и С. В. Максимова*. – М.: Эксмо, 2004. – 416 с. **21.** *Фельдштейн Г. С.* Главные течения в истории науки уголовного права в России / Под ред. и с предисл. *В. А. Томсинова*. – М.: Зерцало, 2003. – 542 с. **22.** *Фріс П. Л.* Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. – К.: Атіка, 2005. – 332 с. **23.** *Харитоновна О. В.* Кримінально-правові погляди О. Ф. Кістяківського: наукова спадщина та її значення для сучасних кримінально-правових досліджень. – Х.: Право, 2010. – 252 с. **24.** *Чубинский М. П.* Очерки уголовной политики: понятие, история и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права / Сост. и вступ. статья *В. С. Овчинского, А. В. Фёдорова*. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 435 с. **25.** Энциклопедия уголовного права. – Т. 1: Понятие уголовного права / *Н. А. Лопашенко, Г. Ю. Лесников, Ю. Е. Пудовочкин* и др.; отв. ред. *В. Б. Малинин*. – СПб.: Изд-во проф. Малинина, 2005. – 699 с.

ПОНИМАНИЕ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ В ТРУДАХ КРИМИНАЛИСТОВ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКОВ

Пономаренко Ю. А.

В статье анализируются основные подходы к определению уголовно-правовой политики, сформированные в украинской, российской и зарубежной европейской уголовно-правовой науке XIX – начала XX веков.

Ключевые слова: пенализация преступлений, уголовно-правовая политика, история науки уголовного права.

UNDERSTANDING OF CRIMINAL POLICY IN WORKS OF CRIMINALISTS IN XIX – BEGINNING XX CENTURIES

Ponomarenko Yu. A.

In this article the main approaches defining of criminal policy formulated in Ukrainian, Russian and foreign European criminal law sciences in XIX – beginning XX centuries analyzed.

Key words: penalization of crimes, criminal policy, history of criminal law science.

Надійшла до редакції 19.01.2011 р.